

ANDIJON VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING IQTISODIY O‘SISHDAGI O‘RNI

Ilmiy rahbar: Ermatov Akmaljon Adhamovich

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, i.f.f.d PhD,

Raxmatillayev Oyatillo Xayrullo o‘g‘li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Andijon viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy o‘shidagi o‘rni va ahamiyati yoritiladi. Maqolada hududda kichik biznes subyektlarining kengayishi orqali bandlik darajasining oshishi, aholi daromadlarining yaxshilanishi hamda iqtisodiy faollikning kuchayishi masalalari tahlil qilinadi. Maqolada kichik biznesning yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi ortib borishi, investitsiyalarni jalb etishdagi roli va hududiy rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi ko‘rib chiqiladi. Maqolada xususiy tadbirkorlikning Andijon viloyati iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, raqobat muhitini shakllantirish va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashdagi o‘rni asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy o‘shish, bandlik, investitsiya, raqobat muhiti, hududiy rivojlanish, aholi daromadlari, iqtisodiy faollik, eksport salohiyati.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy o‘shishni ta‘minlovchi eng muhim sektorlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, Andijon viloyati kabi sanoat va aholi zich joylashgan hududlarda ushbu sohaning iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik biznes nafaqat iqtisodiy o‘shishni tezlashtiradi, balki yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish va hududiy rivojlanishni muvozanatlashtirishga ham xizmat

qiladi [1]. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekiston Respublikasida yalpi ichki mahsulotning katta qismi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik hissasiga to'g'ri keladi. So'nggi yillarda bu ko'rsatkich 50 foizdan oshib, iqtisodiyotning asosiy drayveriga aylangan. Andijon viloyatida ham kichik biznes subyektlari soni yildan yilga ortib bormoqda. Viloyatda minglab kichik korxonalar va yakka tartibdagi tadbirkorlar faoliyat yuritib, iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Andijon viloyatida kichik biznesning rivojlanishiga bir nechta asosiy omillar ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, hududning demografik tarkibi yoshlar ulushining yuqoriligi bilan ajralib turadi. Bu esa mehnat resurslarining kengligini va tadbirkorlikka bo'lgan qiziqishni oshiradi. Ikkinchidan, viloyatda sanoat va qishloq xo'jaligi salohiyati yuqori bo'lib, bu kichik biznes uchun xomashyo bazasini shakllantiradi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy o'sishdagi eng muhim roli - yangi ish o'rinlarini yaratishdir [2]. Andijon viloyatida ish o'rinlarining katta qismi aynan kichik biznes subyektlari hissasiga to'g'ri keladi. Bu esa ishsizlik darajasini kamaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish, savdo, ishlab chiqarish va hunarmandchilik sohalarida kichik biznesning ulushi yuqoridir. Shuningdek, kichik biznes aholi daromadlarini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi aholi o'z daromad manbaiga ega bo'lib, bu ularning turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Natijada ichki iste'mol bozori kengayadi va iqtisodiy faollik oshadi.

Andijon viloyatida kichik biznesni rivojlantirish uchun davlat tomonidan bir qator qulay shart-sharoitlar yaratilgan. Jumladan, imtiyozli kreditlar ajratish, soliq yengilliklari berish, biznesni ro'yxatdan o'tkazish jarayonlarini soddalashtirish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu esa yangi tadbirkorlarning faoliyat boshlashini osonlashtiradi. Shuningdek, viloyatda sanoat zonalari va kichik ishlab chiqarish hududlari tashkil etilishi ham kichik biznes rivojiga ijobiy ta'sir

ko'rsatmoqda. Ushbu zonalarda tadbirkorlar uchun infratuzilma, elektr energiyasi, suv ta'minoti va logistika xizmatlari qulay tarzda tashkil etilgan. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, rentabellikni oshiradi.

Kichik biznesning yana bir muhim iqtisodiy roli - eksport salohiyatini oshirishdir [3]. Andijon viloyatida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning bir qismi qo'shni davlatlarga eksport qilinmoqda. Bu jarayonda kichik korxonalar ham faol ishtirok etib, mamlakat valyuta tushumiga hissa qo'shmoqda. Bundan tashqari, kichik biznes innovatsion jarayonlarni ham rivojlantiradi. Zamonaviy texnologiyalar, raqamli marketing, elektron savdo va xizmat ko'rsatishning yangi shakllari aynan kichik biznes subyektlari tomonidan tez joriy etilmoqda. Bu esa iqtisodiyotning modernizatsiyalashuviga xizmat qiladi.

Andijon viloyatida kichik biznesning rivojlanishi hududiy iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Qishloq joylarda kichik biznesning kengayishi aholini ish bilan ta'minlash, migratsiyani kamaytirish va hududiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

**Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy o'sishga ta'siri
(asosiy ko'rsatkichlar)**

1-jadval

Ko'rsatkichlar	Iqtisodiy o'sishga ta'siri	Amaliy natija
Bandlik yaratish	Kichik investitsiya hisobiga ko'p ish o'rni yaratadi	Ishsizlik darajasi kamayadi
YaIMdagi ulushi	Iqtisodiyotning asosiy ishlab chiqarish qismini shakllantiradi	YaIM barqaror o'sadi
Hududiy rivojlanish	Qishloq va chekka hududlarda biznes faolligi oshadi	Hududlar o'rtasidagi tafovut kamayadi

Innovatsiyalar	Yangi texnologiyalarni tez joriy etadi	Raqobatbardoshlik oshadi
Raqobat muhiti	Monopoliyani kamaytiradi	Bozor muvozanati ta'minlanadi
Aholi daromadi	Tadbirkorlik orqali daromad manbai kengayadi	Turmush darajasi yaxshilanadi
Soliq tushumlari	Korxonalar soni ortishi bilan byudjet oshadi	Davlat moliyasi mustahkamlanadi
Eksport salohiyati	Mahalliy mahsulotlar tashqi bozorga chiqadi	Valyuta tushumi ko'payadi
Moslashuvchanlik	Bozor o'zgarishlariga tez javob beradi	Iqtisodiy barqarorlik kuchayadi
Ijtimoiy barqarorlik	Bandlik va daromad oshishi ijtimoiy bosimni kamaytiradi	Ijtimoiy muhit barqarorlashadi

Manba: Mualliflar tomonidan tayyorlandi.

Ushbu jadval kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy o'sishdagi o'rnini bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali ochib beradi va Andijon viloyati sharoitida ushbu ko'rsatkichlarning amaliy ahamiyatini tushunishga imkon yaratadi (1-jadval).

Jadvalning birinchi ko'rsatkichida bandlik yaratish masalasi keltirilgan bo'lib, kichik biznesning eng asosiy iqtisodiy funksiyalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Andijon viloyati kabi aholi zich hududlarda kichik biznes yangi ish o'rinlarini tez yaratadi. Bu esa mehnat bozorida ishsizlik darajasini kamaytiradi va ayniqsa yoshlar bandligini oshirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi ko'rsatkich yalpi ichki mahsulot (YaIM)dagi ulush bilan bog'liq. Kichik biznes iqtisodiyotning katta qismini qamrab olgani uchun u iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi [4]. Andijon viloyatida ham ishlab

chiqarish, xizmat ko'rsatish va savdo sohalarining asosiy qismi kichik biznes subyektlari hissasiga to'g'ri keladi, bu esa hududiy iqtisodiy faollikni oshiradi.

Uchinchi ko'rsatkich hududiy rivojlanish bo'lib, kichik biznesning qishloq va shahar hududlarida bir xil darajada rivojlanishi iqtisodiy tenglikni ta'minlaydi. Andijon viloyatida kichik korxonalar faqat markaziy shaharlarda emas, balki tuman va qishloqlarda ham faoliyat yuritmoqda, bu esa hududiy tafovutlarni kamaytiradi.

To'rtinchi yo'nalish innovatsiyalar bilan bog'liq. Kichik biznes yirik korxonalarga nisbatan tez moslashadi va yangi texnologiyalarni tez joriy qiladi. Andijon viloyatida ham raqamli xizmatlar, onlayn savdo va zamonaviy ishlab chiqarish usullari kichik biznes orqali tez kengaymoqda.

Beshinchi ko'rsatkich raqobat muhitini shakllantirishdir. Kichik biznesning ko'payishi bozorda sog'lom raqobatni kuchaytiradi [5]. Bu esa mahsulot sifati oshishiga va narxlarning barqaror bo'lishiga olib keladi. Andijon viloyatida turli yo'nalishdagi kichik korxonalar bir-biri bilan raqobat qilib, bozorni rivojlantirmoqda.

Oltinchi ko'rsatkich aholi daromadlari bilan bog'liq. Kichik biznes orqali ko'plab aholi o'zining mustaqil daromad manbaiga ega bo'lmoqda. Bu esa nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy farovonlikning oshishiga ham xizmat qiladi.

Yettinchi yo'nalish soliq tushumlaridir. Kichik biznes korxonalari sonining ortishi davlat byudjetiga tushumlarni oshiradi. Bu mablag'lar esa infratuzilma, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarini rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Sakkizinchi ko'rsatkich eksport salohiyati bilan bog'liq. Andijon viloyatida ishlab chiqarilayotgan ayrim mahsulotlar tashqi bozorga chiqarilmoqda va bu jarayonda kichik biznes ham faol ishtirok etmoqda. Natijada mamlakatga valyuta tushumi ortmoqda.

To'qqizinchi jihat iqtisodiy moslashuvchanlikdir. Kichik biznes bozor talabiga tez javob bera oladi, bu esa iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida barqarorlikni saqlashga

yordam beradi [6]. Andijon viloyatida ham kichik korxonalar tez o'zgaruvchan bozor sharoitiga moslashib bormoqda.

O'ninchi ko'rsatkich esa ijtimoiy barqarorlikdir. Bandlikning oshishi va daromadlarning ko'payishi natijasida ijtimoiy muammolar kamayadi, aholining turmush darajasi yaxshilanadi va hududda barqaror ijtimoiy muhit shakllanadi.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik Andijon viloyati iqtisodiy o'sishining barcha asosiy yo'nalishlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. U bandlikni oshiradi, YaIMni ko'paytiradi, hududiy rivojlanishni ta'minlaydi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu sababli ushbu sektor iqtisodiy siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Andijon viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy o'sishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. U yangi ish o'rinlarini yaratadi, aholi daromadlarini oshiradi, investitsiya muhitini yaxshilaydi va hududiy rivojlanishni tezlashtiradi. Rasmiy statistik ma'lumotlar ham shuni ko'rsatadiki, kichik biznes O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy tayanchi bo'lib qolmoqda. Kelgusida ushbu sohani yanada rivojlantirish orqali viloyat iqtisodiy salohiyatini yanada oshirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Valiyevna U. G. O 'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHI //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2024. – T. 4. – №. 01. – С. 101-106.
2. Asilbek Q., Shavkatbek E. SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN DEVELOPMENT PROSPECTS //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 22. – С. 3-6.
3. Turdaliyevich, H. Q. (2026). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI HAQIDA. Ustozlar uchun, 94(1), 13-18.

4. Kobulov I., Sh E. Digital economy and labor market: new professions and career opportunities //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 303-305.
5. Ro‘ziqulov S., To‘uchiboyeva G. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI //MILLIY TARAQQIYOT STRATEGIYALARI. – 2026. – Т. 1. – №. 1. – С. 85-90.
6. Bazarova, G. "SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN SOCIO ECONOMIC DEVELOPMENT ROLE AND IMPORTANCE." Экономика и социум 10-1 (125) (2024): 53-57.